

Vojna je močno vplivala na življenje vseh, tako civilnega prebivalstva kot vojakov. Ljudje so trpeli pomanjkanje, strah in negotovost. Velike težave s preskrbo je imela zlasti partizanska vojska. Posebno vlogo v vojni pa je imela kultura.

Kakšno je bilo življenje med vojno

Kako je potekalo življenje na okupiranem ozemlju

Glavna značilnost vsakdanjega življenja na okupiranem ozemlju sta bila pomanjkanje najosnovnejših živil in nenehno dvigovanje cen.

1. Oglej si fotografijo, posneto med vojno v Ljubljani.

A. O kateri značilnosti priča fotografija?

S slike razberemo, da gre za pomanjkanje osnovnih živil, saj ljudje pred trgovino čakajo živila.

B. Navedi še druge značilnosti življenja na okupiranem ozemlju.

Nenehno dvigovanje cen, uvedene so bile živilske izkaznice, v mestih so obdelovali okrasne vrtničke in nepozidane parcele, da bi pridelali vrtnine.

C. Pojasni pojem policijska ura.

To je ura med katero je bilo v Ljubljani prepovedano zapuščati domove.

Kako je potekalo življenje na osvobojenem ozemlju

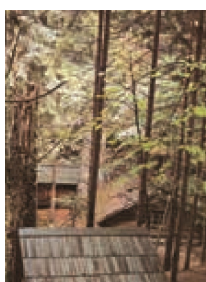
V Ljubljanski pokrajini je spomladi 1942 nastalo več manjših osvobojenih ozemelj. Maja so se povezala v veliko osvobojeno ozemlje.

2. Pojasni pojem v okvirju. Na črte pa vpiši značilnosti življenja na osvobojenem ozemlju. V pomoč so ti slike.

OSVOBOJENO OZEMLJE je večje ali manjše naseljeno ozemlje, s katerega je bil okupator pregnan in na katerem je oblast prevzela OF.

preskrba partizanskih čet

skrb za ranjence

delovanje partizanskih šol

športne dejavnosti

3. Ugotovi, ali so navedene trditve pravilne ali napačne.

a) Partizanske šole so se razmahnilo po kapitulaciji Italije.

DA NE

b) V partizanskih šolah je primanjkovalo zvezkov, svinčnikov in učbenikov.

DA NE

c) Največja partizanska šola je delovala v Novem mestu.

DA NE

č) Ob zasedbi slovenskega ozemlja so vsi okupatorji, Nemci, Italijani in Madžari, prepovedali vsakršno slovensko kulturno življenje.

DA NE

d) Na osvobojenem ozemlju je imela kultura posebno vlogo, saj je gojila borbenost Slovencev.

DA NE

Državljska vojna – spopad med Slovenci

Predvojno sovražstvo med meščanskim in marksističnim taborom se je zaradi atentatov obveščevalne službe OF in revolucionarnih načrtov OF okrepilo. Preraslo je v oborožen spopad. Državljska vojna je zahtevala številne žrtve, povzročila pa veliko krivic in sovrašva.

Zakaj so se Slovenci spopadli med seboj

Začetek spopadov med Slovenci so povzročili številni vzroki.

1. Razdeljenost Slovencev ob okupaciji je izhajala še iz časa Kraljevine Jugoslavije. Kakšno mnenje o levih strankah in komunistih so imeli nekateri v meščanskih strankah pred vojno?

Njihovo mnenje je bilo, da je komunizem najnevarnejši sovražnik.

Zato so menili, da je dolžnost katoličanov, da se mu z vsemi sredstvi uprejo.

»Komunizem smatramo za najtežjo in najnevarnejšo rano na našem narodnem telesu in nobenega sredstva, ki bi nam [jo] pomagal popolnoma izžgati, ne bomo opustili. Zavedamo se namreč, da je to naša narodna dolžnost, dolžnost pravih katoličanov.«

(Komunizem na naših srednjih šolah, Straža v viharju, št. 18, 1940)

2. Varnostna obveščevalna služba OF, ki je delovala pod vodstvom komunistov, je v letu 1942 začela izvajati atentate na ugledne Slovence, ki jim je očitala sodelovanje z okupatorjem. Iz vira ugotovi, katera dejavnost teh ljudi je bila za VOS tako moteča, da jih je odstranila z atentati.

Moteče je bilo njihovo protikomunistično delovanje.

»Danes zjutraj okrog osme ure je Gospod življenja in smrti dopustil, da je padel pod bratomorilskimi krogami protislovenskih komunističnih morilcev vseučiliški profesor g. dr. Lambert Ehrlich. /.../ Profesor Ehrlich je bil že deset let, ko je tako neustrašno in odločno stal na straži pred brezbožnim in protinarodnim komunizmom, tarča njegovih besnih napadov, blatenj in klevet.«

(Grozni zločin v središču Ljubljane, Slovenec, 27. maja 1942)

3. Vojna ni prizanesla niti katoliški Cerkvi in njenim duhovnikom. Iz vira razberi dve usodi, ki so ju bili deležni slovenski duhovniki.

Veliko duhovnikov, zlasti na Štajerskem in Gorenjskem (pa tudi v Ljubljanski pokrajini), je bilo zaradi svoje nacionalne zavednosti in sodelovanja z odporniškimi gibanjem zaprtih, mučenih ali izgnanih. V Ljubljanski pokrajini pa so nekateri duhovniki zaradi prepričanja, da je komunizem (ki so ga očitali OF) poglavitna nevarnost, ki preti Slovincem, sodelovali z italijanskim okupatorjem in delovali proti odporniškemu gibanju, ki ga je predstavljala OF.

»Večina duhovnikov v Ljubljanski pokrajini je proti OF nastopala odkrito, spodbujala nastanek vaških straž, duhovniki so ovajali pristaše OF in propagirali vstop v razne fašistične organizacije.«

(Božo Repe, Naša doba, DZS, Ljubljana, 1995)

Mučenje zaprtih duhovnikov v vojašnici Melje v Mariboru

Ustanovitev vaških straž

Zaradi atentatov VOS so se protikomunistično usmerjeni prebivalci v Ljubljanski pokrajini počutili vse bolj ogrožene.

4. Besedilo na naslednji strani govori o tem, kako so se julija 1942 proti delovanju VOS in OF organizirali pripadniki meščanskega tabora. V prazne okvirje zapiši vprašanja, ki bi jih postavil/a, da bi dobil/a odgovor, ki je v besedilu podčrtan.

Kako so Italijani poimenovali vaške straže?

Kaj naj bi bila naloga vaških straž?

»Tako je bila ustanovljena Legija, ki so jo pozneje savojci prekrstili v 'Milizia Volontaria anticomunista'. Mišljena je bila kot slovenska narodna vojska, ki naj ljudstvo brani in čuva. Po vseh krajih Ljubljanske pokrajine so kmetje prosili za orožje. Torej nihče ni kmeta silil prijete za orožje. Nagon po samoo-
brambi in volja po življenju sta ga k temu prisilila.«
(V službi domovine, (s. n.), (1945))

Kako so bile vaške straže opremljene?

V dobro koga so pripadniki vaških straž po svojem mnenju delovali?

5. Obkroži črko pred pravilnima trditvama.

- a) Vaške straže so delovale kot del jugoslovanskega četniškega gibanja pod vodstvom Draže Mihajlovića.
- b) Z oboroženim sodelovanjem z okupatorjem so pripadniki vaških straž in četnikov vse bolj prehajali v kolaboracijo.
- c) Ob kapitulaciji Italije so bili poraženi tudi pripadniki vaških straž in četniškega gibanja na Slovenskem.
- č) Pripadnike vaških straž so avgusta 1944 pri Novem mestu premagali partizani.

Za katere cilje so se borili slovenski domobranci

Ob nemški zasedbi Ljubljanske pokrajine je bilo ustanovljeno slovensko domobranstvo.

6. Domobranci so 20. aprila 1944 (na Hitlerjev rojstni dan) na veliki proslavi izrekli domobranksko prisego.

A. Skupaj s katero vojsko naj bi se borili?

Borili naj bi se skupaj z nemško vojsko.

B. Za katere cilje naj bi se bojevali domobranci?

Slovence naj bi branili pred komunizmom.

»Prisegam pri Vsemogočnemu Bogu, da bom zvest, hraber in svojim nadrejenim pokoren, da bom v skupnem boju z nemško oboroženo silo, stoječo pod poveljstvom Vodje Velike Nemčije, SS. četami in policijo proti banditom in komunizmu, kakor tudi njegovim zaveznikom svoje dolžnosti vestno izpolnjeval za svojo slovensko domovino, kot del svobodne Evrope.«

C. Kdo so bili po tvojem mnenju v prisegi omenjeni »banditi«?

Z besedo banditi so okupatorji poimenovali partizane.

7. Zakaj so partizani in zavezniki domobrankske prištevali med kolaboracioniste (izdajalce)?

Za izdajalce so jih imeli zaradi sodelovanja z okupatorji.

Kako se je razvijala nova oblast v Sloveniji in Jugoslaviji

Posebnost slovenskega in jugoslovanskega osvobodilnega boja je bila graditev nove oblasti, s katero so komunisti želeli po vojni preprečiti obnove predvojnih političnih razmer. Med vojno sta začela delovati slovenski parlament in vlada.

Vloga OF v osvobodilnem boju

OF je bila skupna organizacija različnih političnih skupin, ki je vodila osvobodilni boj na slovenskih tleh.

1. OF je sestavljajo več organov.

A. Dopiši njihovo vlogo.

Vrhovni plenum OF	predstavlja (zastopa) in vodi slovenski narod; deluje kot parlament
Izvršilni plenum OF	izvršuje ljudsko oblast; deluje kot vlada
Terenski odbori	predstavljajo OF na terenu

B. Obkroži ime organa, ki se je leta 1943 preoblikoval v parlament (Slovenski narodnoosvobodilni odbor).

2. Prelomnico v odnosih med strankami v OF je pomenila dolomitska izjava, sprejeta 1. marca 1943.

A. Iz besedila razberi, kaj je izjava zagotovila KP.

Izjava je KP zagotovila vodilno vlogo v osvobodilnem boju.

»Avantgardna vloga v slovenskem osvobodilnem gibanju pripada glede na njen program Komunistični partiji Slovenije kot avantgardi najnaprednejšega slovenskega družbenega razreda – proletariata Slovenije. /.../ Druge izmed ustanovnih skupin OF ne organizirajo samostojnih strank ali političnih organizacij.«
(Dolomitska Izjava)

Kako se je med vojno razvijala nova slovenska državnost

Cilj OF je bil po vojni prevzeti oblast in uvesti drugačen političen sistem. Pod vodstvom komunistov je OF že med vojno prevzemala oblast v svoje roke.

3. Spominska plošča v avli doma Jožeta Šeška v Kočevju nas spominja na kočevski zbor.

A. Kdo se je zbral na kočevskem zboru?

Predstavniki z osvobojenih in okupiranih ozemelj ter predstavniki odporiškega gibanja OF.

B. Pojasni, zakaj je kočevski zbor pomenil enega pomembnejših dogodkov v vojnem času.

Predstavniki slovenskega naroda so na kočevskem zboru postavili temelje za graditev slovenske državnosti, saj so odrekli pravico zastopstva jugoslovanski vladi v izgnanstvu in so izvolili novo začasno zakonodajno in izvršno oblast.

»V tem domu je ob času zloma fašistične Italije zboroval v dneh od 1.-3. oktobra 1943 prvi zbor svobodno izvoljenih odposlancev in odposlank slovenskega naroda. /.../«

»Ljudska oblast, ki raste iz sedanje borbe, ni od zgoraj vsiljena. Ona je zrasla iz naroda samega. Ustvaril jo je slovenski narod v svoji najtežji in najbolj junaški borbi in zato najbolj odgovarja našemu ljudstvu.«
(Govor Edvarda Kardelja na kočevskem zboru)

Razvoj nove oblasti v Jugoslaviji

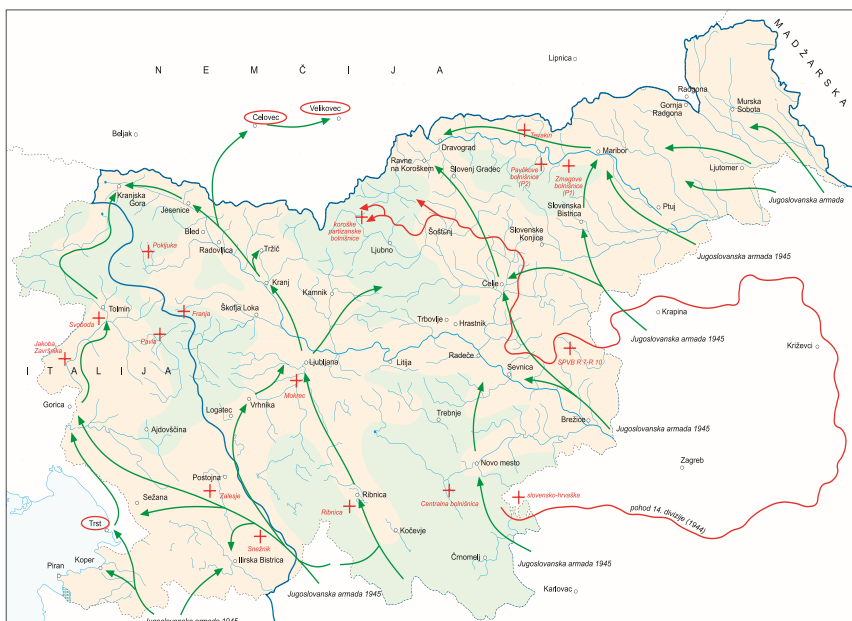
Na teheranski konferenci (novembra 1943) so veliki trije priznali partizansko vojsko in osvobodilno gibanje v Jugoslaviji za zaveznika v boju proti Nemčiji.

4. Pojasni, zakaj so zavezniki jugoslovanske partizane priznali za zaveznika proti nacizmu in fašizmu.

Ker niso sodelovali z okupatorji, ampak so se skupaj z zavezniki borili proti njim.

Spomladi 1945 je partizanska vojska izvajala sklepne operacije po vsem jugoslovanskem ozemlju. Slovenski partizani so pri tem osvobodili Trst, Slovensko primorje in Koroško. V začetku maja je bilo osvobojeno vse slovensko ozemlje. Zadnje nemške enote so se vdale sredi maja 1945 na Poljanah pri Prevaljah.

Kaj je konec vojne pomenil Slovencem

1. Zemljevid prikazuje sklepno obdobje druge svetovne vojne na slovenskih tleh.

A. Kaj prikazujejo zelene puščice? Puščice prikazujejo prodore partizanske vojske oz. Jugoslovanske armade.

B. Obkroži kraje, ki so jih partizani osvobodili, pa danes niso del Republike Slovenije.

C. Ob Ljubljani zapiši datum njene osvoboditve.
9.5.1945

Č. Na zemljevid vpiši kraj in dan, ko se je na slovenskih tleh zaključilo bojevanje.
15.5.1945, Poljana pri Prevaljah

D. Pojasni pojem JUGOSLOVANSKA ARMADA.

Marca 1945 se je partizanska vojska preimenovala v Jugoslovansko Armado.

2. S pomočjo slike opiši, kako je večina Slovencev sprejela osvoboditelje.

Množica je osvoboditelje sprejela z velikim navdušenjem, veseljem. Pozdravljali so jih s pesmijo, zastavami in cvetjem.

3. Pojasni, kdo in zakaj se ni veselil zmage partizanov.

Slovenci, ki so sodelovali z okupatorjem ali odklanjali sodelovanje z OF se niso veselili zmage partizanov. Postali so begunci, ki so zaradi strahu pred maščevanjem s strani nove oblasti, zapustili svoje domove.